

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H.

15

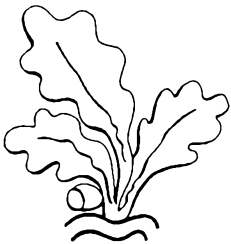
EGÅ-
BOGEN
1971

Egaa-Bogen

**Elevforeningens Årsskrift
1971**

Egå efterskole
Egå ungdomshøjskole
1921-1971

Udgivet af elevforeningen 1971

H.

Indhold

Et jubilæumsår	5
Hvornår skete hvad?	7
Lidt om fremtiden	14
En skole i ord og billeder	17
Gymnastik i skole- og ungdomsarbejde	42
Traditionel teater – pædagogisk dramatik	47
Folkesangen i mellemkrigstiden	51
Den folkelige sang i disse år	53
En skole i bevægelse – en levende skole!	57

Et jubilæumsår

Da planerne om at oprette en efterskole i Egå blev ført ud i livet den 4. november 1921, skrev Anders Bomholt, som vi mere end nogen anden skylder tak for undfangelsen af ideen og for arbejdet med at få skolen i gang, følgende ord som afslutning på det første lille stykke i skolens forhandlingsprotokol:

Gid den gode stjerne nu og altid må lyse over denne skole, så den må blive til glæde og velsignelse for den by og egn, som har rejst den.

Nu står vi ved en milepæl i skolens historie.

50 år står der på den, og det må findes naturligt at se tilbage i den anledning og samle lidt sammen til belysning både af skolens udvikling gennem årene og af det arbejde, der er udført, og det liv, der er levet her, hvor så mange mennesker har færdedes.

Ca. 6.500 elever og en stadig skiftende stab af forskellige medarbejdere har haft deres gang her i kortere eller længere tid og er hver for sig blevet et lille stykke i det store og spraglede mosaikbillede, som skolens historie udgør.

Der kan være en vis fare ved at passere et jubilæum. Det kan give andre et indtryk af en utiltalende og uheldig selvtilfredshedsfølelse, fordi man ved sådan en lejlighed bedst husker det, der lykkedes godt – man »tæller kun de lyse timer« – og glemmer eller i hvert fald helst fortier alt, hvad der ikke lykkedes.

Skolen og dens elevforening har bestemt sig for, at Egåbogen i år skal udsendes noget tidligere end ellers for at komme ud før jubilæumsdagen, og at den skal rumme stof, der er præget af jubilæet.

Derfor fortælles der i ord og billeder noget om skolens fortid. Men det betyder ikke, at man hengiver sig til en skuen tilbage og glemmer, at der også er en nutid og en fremtid. Den er der også taget lidt med om.

De, der får årets Egåbog i hænde og læser den, vil forhåbentlig få det indtryk, at ønsket om, at den gode stjerne måtte lyse over skolen, kan siges at være gået i opfyldelse i den tid, der er gået. Derfor må der gerne læses mellem linjerne om en stor taknemlighed, men den må ikke forveksles med selvtilfredshed.

I dag er meget blevet anderledes. Skolen er ikke længere, hvad den var fra begyndelsen, den er heller ikke beregnet alene på den by og egn, som

har rejst den, og som Anders Bomholt ønskede, at den skulle blive til glæde og velsignelse for. Den har fået et andet og videre sigte.

Men når vi ser ind i den uvisse fremtid, kan vi stadig sige, som han gjorde:

Gid den gode stjerne nu og altid må lyse over denne skole.

Tage Dybkjær.

Forstander på skolen 1938–70.

Nu timelærer.

Hvornår skete hvad?

*Smårids til et billede af skolens historie
ved hjælp af spredte citater og referater af stykker
fra Egåbogen.*

Hvordan det begyndte

Ved pinsetide 1921 blev Ingeborg og Ejnar Pedersen gennem pastor Højmark gjort opmærksom på, at der i Egå var tanker fremme om rejsning af en skole for den yngste ungdom. De blev opfordret til at gøre en tur til Egå for eventuelt at optage en forhandling med beboerne om sagen. Det skete kort efter, og under besøget kom Ejnar Pedersen og Anders Bomholt op på Sønderhøj, hvor Bomholt kom med en stilfærdig bemærkning om, at egnen ville være en smuk ramme om et ungdomsvirke.

»Ejnar Pedersen spurgte så noget om, hvorledes tanken om en sådan skole egentlig var kommen frem her. Svaret gik ud på, at en dag, da Bomholt gik i sin mark, kom den tanke frem hos ham, at da han selv var ung, blev der sørget godt for hans udvikling. Han havde gået i friskole, kom på højskole o. s. v. Nu var han selv mand i gården, og dermed fulgte også et ansvar over for den ungdom, der nu voksede frem.

En egågård var et par måneder i forvejen udstykket, og dens rummelige og solide stuehus med tilhørende stor have kunne nu købes for omved 20.000 kr., og det var den ejendom, man havde tænkt at indrette til skole.«

Hen på sommeren gik alt i orden. Ejnar Pedersen fik skøde på ejendommen og indrettede den til skole. Der var dannet et interessentskab »Egå efterskole«, der gennem en bestyrelse forhandlede med Ejnar Pedersen og ydede en økonomisk hjælp på 20.000 kr. – kun på betingelse af, at der blev holdt ungdomsskole i hvert fald om vinteren.

4. november 1921 åbnedes efterskolen ved et festligt møde i Egå forsamlingshus. Der var 30 elever på det første hold. Det bestod af både drenge og piger, og vinteren efter var der også fællesskole. Men allerede sommeren 1922 vovede man at indbyde til et særskilt pigehold i 4 måneder. Der mødte lige 10 elever. Fra 1923 gik man over til vinterskole kun for drenge og sommerskole for piger.

(Af Ejnar Pedersens beretning i
Egåbogen 1931).

– og hvordan det fortsatte

23. juni 1923 holdtes det første elevmøde. Det besluttedes at oprette en elevforening. 7. juli udsendtes forslag til vedtægter m. m. til gamle elever sammen med et lille skrift af Ejnar Pedersen: Af Kirkeklokkens Saga. Mod jul 1924 udsendtes den første egentlige Egåbog. Med undtagelse af 1925 er den siden kommet hvert år.

1928: »I april gav vi os i lag med at få bygget et solidt og godt badehus ved Egå strand.« Lærere og naboer hjalp til, og »nu står huset der, opført af bjælker, beklædt med pandeplader og med gymnastikbomme inde, så man på let og behagelig måde kan få musklerne styrket efter badet. At de 37 unge piger, der kom til maj, blev særdeles glade for den strandhytte, siger sig selv.« Der var også påtænkt en større udvidelse på skolen, »men tiden opfordrer i høj grad til forsigtighed i økonomiske spørgsmål« – så det blev ved en delvis gennemførelse af planerne. »I efteråret 1928 påbegyndtes en meget betydelig udvidelse af skolens bygninger; denne fuldførtes året efter og kostede i alt 41.000 kr.«

(Fra Egåbogen 1928 og 1931).

25. august 1929 holdt man indvielsesfest for den nye tilbygning (hovedfløjens nordligste del). Der var nu også blevet indlagt centralvarme i de hidtidige bygninger. – En gymnastiksal savnes stadig. »Men hvordan vi under de såre vanskelige økonomiske forhold, der nu er inde over vort land, skal få taget det sidste tag med sten og kalk og skaffe vore elever den gode gymnastiksal, som både de og vi stadig længes efter – ja, dér ser vi ingen udvej i øjeblikket.«

(Fra Egåbogen 1931).

Fra Egåbogen 1931: »Det hænder ikke så sjældent, at nutidens ungdom bliver gjort til genstand for kritik.«

(Lærer Knud Hansen).

Fra elevmødet 1931: »Vi var så mange, som kirken kunne rumme, næsten udelukkende unge.«

(Fra Referat af Hanne Dein).

24. juli 1932 indviedes den nye gymnastiksalbygning. Finske kvindelige gymnaster besøgte skolen 1935 og gjorde stærkt indtryk: »Der var klaver-

ledsagelse hele tiden, og vi beundrede den måde, hvorpå de fik gymnastik og musik smeltet sammen til en enhed.«

(Fra Egåbogen 1935).

Fra 1. oktober 1938 overdrog Ingeborg og Ejnar Pedersen skolen til Karin og Tage Dybkjær fra Vallekilde højskole.

Besættelsestidens ekstraordinære forhold afspejler sig på forskellig måde i skolens årsskrifter:

11. februar 1940, allerede før besættelsen, truede brændselsmangelen. Der udstedtes forbud mod at opvarme gymnastiksale. Alligevel holdtes vintermøde den 17. februar med dans i den frostkolde sal, hvor ruderne snart tøede op og det dryppede fra det iskolde betonloft, hvor varmen satte sig som små dråber.

(Fra Egåbogen 1940).

Før vinteren 1941–42: »Vi tror, at vi med $\frac{1}{4}$ mill. tørv har sikret os godt, men det kan først tiden vise. De fylder i hvert fald så kolossalt, at de er ved at trænge os ud af huset.«

(Egåbogen 1941).

Efter vinteren 1941–42 med en kulderekord på \div 23 grader og en kedelreparation i februar: »Vi rottede os sammen i spisestuen, hvor der steg varme op fra køkkenet, og arbejdede ellers fortrinsvis i sløjdsal og gymnastiksal, hvor man kunne arbejde sig til varmen. Det var ganske vist en ubehagelig omgang, men det lærte os blot at skønne på, at vi ellers ikke behøvede at gå og fryse i stuerne.« Om rationeringen: »Jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke en ukendt person, som under mærket 1925/26 engang i vinter sendte os rationeringsmærker til 15 kg gryn.«

(Egåbogen 1942).

Efter sommeren 1943: »Der har vist aldrig været så mange gæster på vor skole på en sommer, som der har været i år; så mange møder og besøg har vi haft. Det første var vel også det største. I hvert fald har salen aldrig været så tætpakket som til det store folkemøde den 30. maj, hvor statskonsulent Novrup og folketingsmand Erik Appel talte. Der har antagelig været ca. 750 tilhørere både til foredragene om eftermiddagen og til direktør Thomas P. Hejles oplæsning om aftenen.« Og om elevmødet: »Til gudstjenesten søndag formiddag var der stuvende fuldt i kirken, hvor pastor Bramming Hansen prædikede.«

(Egåbogen 1943).

Efter sommeren 1944: »Det mindeord over en i indeværende år afdød egå-elev, som vi havde skrevet til Egåbogen, har mødt visse vanskeligheder på vej til trykkeriet, hvorfor vi foreløbig har gemt samme til lysere tider.«

(Ejnar Pedersen i Egåbogen 1944).

Året efter, i Egåbogen 1945, bragtes mindeartikler over fire tidligere elever: Niels Fiil og Knud Jensby (1937–38), Vagn Holst (1933–34) og Anton Rasmussen (1927–28).

10. januar 1945 døde Anders Bomholt.

3. maj 1945 skulle vi modtage et nyt hold elever, men »tyskerne gik endog ind i gårde og huse og »udskrev« heste, vogne og cykler. Vi selv bar vore cykler op i den mørkeste krog på loftet over elevværelserne. Hvordan skulle vi vente, at vore 79 piger ville vove sig ud på vejene under sådanne forhold? Men det utrolige hændte: kun 5 elever fra Odderegnet måtte blive hjemme, fordi lastbilchaufføren nægtede at køre. Vi havde regnet så forkert, at vi måtte sætte ekstraborde op ved åbningsmødet.« Lørdag den 5. maj om formiddagen var vi med til at fylde sognekirken til sidste plads ved en kort takkegudstjeneste.

(Fra Egåbogen 1945).

Ved 25 års jubilæumsfesten 4. nvbr. 1946 talte bl. a. fhv. undervisningsminister Jørgen Jørgensen. Han fik en morsom hilsen med til København: »Stærkt bifald vakte det, da fhv. forstander Ejnar Pedersen med ordene »Fri os fra det onde« bad Jørgen Jørgensen sige regering og rigsdag, at man ingen flyveplads ønsker i Egå.« 29. nvbr. 1946 blev det meddelt, at projektet om en lufthavn i Egå ikke ville blive gennemført. »Ubeskrivelig glæde i Egå«, lyder kommentaren dertil.

(Fra Egåbogen 1947).

Om den hårde vinter 1947: »Da vi den 20. februar fik at vide, at nu kunne vi ikke regne med at få flere tørv eller andet brændsel, bestemte vi os til at lukke for varmen alle andre steder end på hovedbygningen. Alligevel frygtede vi, at vi skulle blive nødt til at holde op før tiden. Da kom en tidligere elev, Ole Hansen fra 1937–38, som en frelsende engel med et læs brunkul. Ved meget stor sparsommelighed kom vi igennem. Nogle dage efter lykkedes det os at få 20 tdr. kartofler, og nogle dage før havde vi fået en søn. Tre store begivenheder på én uge!«

Samme vinter rakte eleverne os en hjælpende hånd ved udgravning af en cykelkælder under gymnastiksalen: »Den frivillige hjælp blev organiseret

ret sådan, at elevholdet blev delt i 6 hold à 13, der arbejdede en gang om ugen i middagspausen og fritimen derefter. Der gik snart konkurrence i foretagendet. Hvert hold prøvede på at slå rekorden med flere og flere udkørte læs jord. Allerede 25. februar var vi halvvejs. Så gik det lidt besværligere, fordi der var længere at køre med trillebøren og mere fast jord, men 21. marts holdt vi »afgravningsbal«, »gravøl« eller hvad de nu kaldte det. Ca. 400 læs jord à ca. $\frac{1}{2}$ m³ var kørt væk.«

(Fra Egåbogen 1947).

26. juni 1947 døde Ingeborg Pedersen.

2. april 1948 døde Ejnar Pedersen.

11. juli 1948 afsløredes en mindesten over dem ved skolen. Den bærer følgende indskrift, forfattet af lærerinde ved friskolen, fru Bodil Christensen: »Ungdom i skare lytted og lærte ved eders milde myndige færd. Mindet vil leve, trofast bevares.«

(Egåbogen 1948).

En uhyggelig begivenhed 11. juni 1950: »Ved hjælp af skolens brandsprøjte lykkedes det os at slukke en brand, der truede med at lægge hele hovedbygningen i aske.«

(Egåbogen 1950).

Om sløjdsalshus m. m.: »I de sidste uger af vinterskolen var drengene svært flinke til at hjælpe til med lidt jordarbejde. Det var dels ved gymnastiksalbygningens sydlige indgang, hvor vi nu har fået pyntet pænt op, dels ved nybygningen nede på gården, hvor vi nu har fået en dejlig sal til vævning om sommeren og sløjd om vinteren. Den blev taget i brug 27. juni. Det bedste ved det hele er, at flytningen af sløjdsalen har gjort det muligt at foretage en længe ønsket udvidelse af vor alt for lille spisestue, som nu fremtræder i en meget forbedret, næsten ukendelig udgave med plads til os alle.«

»En aften kom der en »aktivgruppe« fra en socialdemokratisk forening i Århus. Det er virkelig interessant med den slags gæster, der vistnok næsten ikke ved noget i forvejen om efterskolen, men inden besøgets afslutning udtaler deres beundring for den skoleform og lover, at de vil hjælpe til med at udbrede kendskabet til efterskolen i deres kredse. Det er jo netop ikke mindst byens folk, vi endnu mangler at få forbindelse med.«

(Fra Egåbogen 1951).

Fra 1. april 1954 er Egå efterskole en selvejende institution.

Om den årlige Molstur (ca. 67 km.) i 1957: »Ikke en eneste af den store flok piger (79 i alt) var forhindret i at tage med pr. cykel.«

(Egåbogen 1957).

17. oktober 1958 indviedes den nye skolebygning. Ved den lejlighed blev der sagt: »Den største fare for efterskolerne er, at de skal blive erstatningen for det 8. og 9. skoleår. Det må ikke ske. Det rigtige er at lade de 14-årige, som ikke ønsker fortsat skolegang, komme ud i praktisk arbejde et år eller to. Så er de modne til et efterskoleophold.«

(A. Thyregaard, efterskolernes tilsynsførende).

(Egåbogen 1958).

»Heldigt, at skolen nu har erhvervet sig sin egen strandgrund med et dejligt sommerhus på.« Samme år i september opførtes en lærerbolig, »Læbo«.

(Egåbogen 1959).

»Efterhånden er færdselen på hovedvejen blevet så uigennemtrængelig og mylderet omkring boden og teltene ved stranden blevet så utiltalende, at vi foretrækker at have også afslutningen på sankthansaftenen for os selv. Med kulørte lamper i haven, bål på boldpladsen, med midsommersang og aftensang kan vi selv bestemme aftenens indhold og gøre den fredelig, festlig og stemningsfuld.«

(Fra Egåbogen 1961).

»Efterskolen køber bakken lige nord for gymnastiksalsbygningen, den såkaldte Sønderhøj.«

(Egåbogen 1966).

»Nye kursustider: fra august: 10 måneder til og med maj, 5 måneder til jul. Fra januar: 5 måneder til og med maj. Alle kursus både for piger og drenge, som er under 18 år ved kursusets begyndelse.«

(Egåbogen 1966).

1968 opførtes lærerboligen »Nordbo«.

1969 opførtes funktionærboligen »Højbo«.

»Det glæder mig, at der er så god tid til at forberede forstanderskiftet, men ikke mindre glæder det mig, at den linje, som vi har forsøgt at holde her på Egå efterskole, føres videre, og endda markeres endnu tydeligere derved, at Egå efterskole går over til at være ungdomshøjskole.«

(Egåbogen 1969, T. D.)

»Det forekommer os, at Egå ungdomshøjskole er en logisk fortsættelse af Egå efterskole.«

(Egåbogen 1969, Bente og Kjeld Krarup).

4. august 1970: »Det er udadtil en mærkedag i skolens historie på mere end én måde, idet Egå efterskole er blevet til Egå ungdomshøjskole. Men indadtil er det ikke nogen større forandring. Efterskole, taget i gammeldags betydning, i dag og fremover må være ungdomshøjskole – et sted man søger, når den almindelige folkeskoleundervisning er afsluttet.«

(Frede Bak).

»I juni blev en ny skolelov for »de frie skoler« vedtaget i folketinget. Efter denne henregnes ungdomshøjskolerne til højskolerne mod tidligere efterskolerne.«

»Efter et forarbejde i løbet af et par år blev vore byggeplaner fremsendt til ministeriet sidste år før jul, så nu venter vi, at det skal blive vores tur engang.«

(Af formanden Frede Baks beretning ved generalforsamlingen 1970. Fra Egåbogen 1970).

Tage Dybkjær.

Lidt om fremtiden

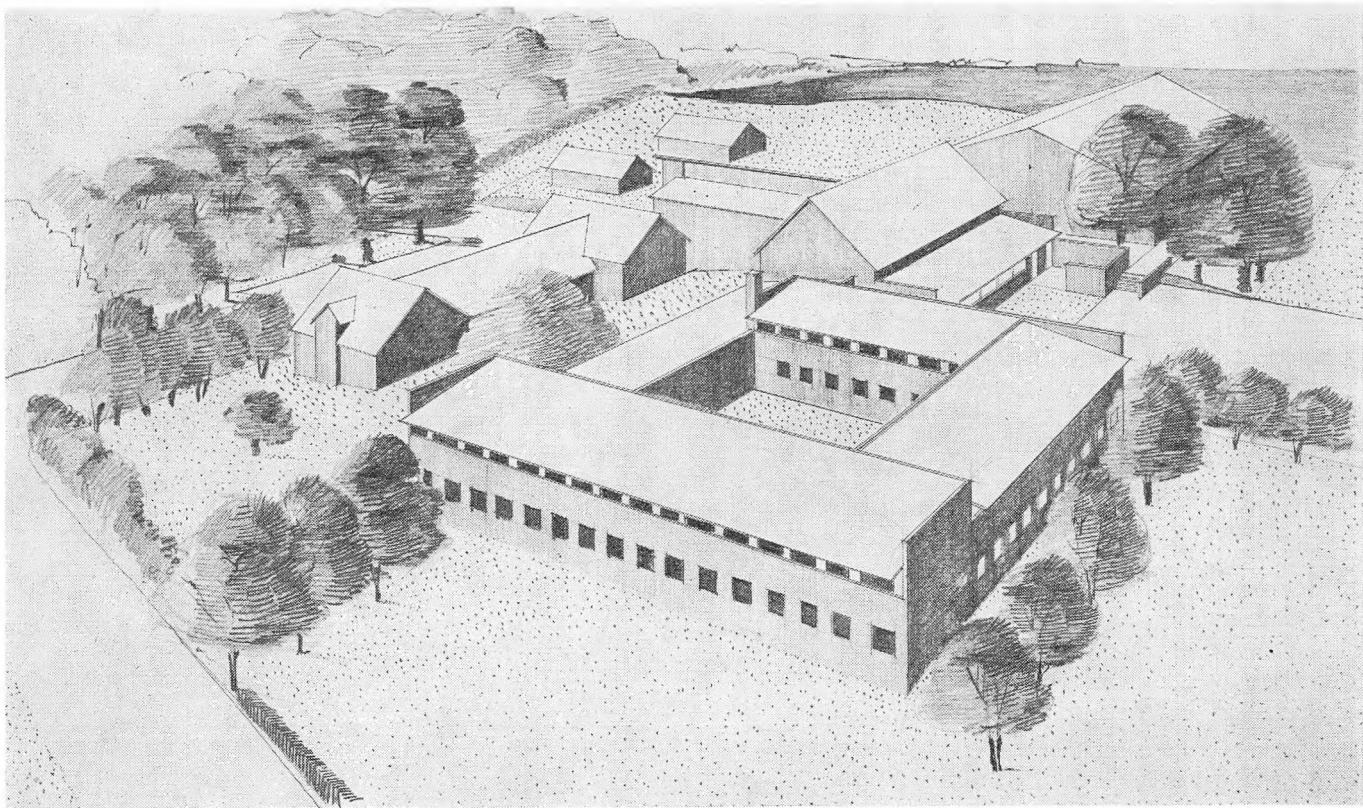
Det er en umulig opgave at fortælle om ungdomshøjskolens fremtid. Alligevel kan det være både nyttigt og spændende at beskæftige sig med det, man tror vil ligge forude.

På enkelte områder er planlægningen af skolens fremtid allerede langt fremme. Gennem flere år er der arbejdet med planer om nye bygninger. Således har der i knapt to år ligget et skitseprojekt i undervisningsministeriet med en ansøgning om statslån til et samlet byggeri på ca. 4,5 mill. kr. (Se illustrationen).

Projektet omfatter værelsesfløje med plads til 62 kursister, et opholdsrum, nyt køkken langs gymnastiksalens ene langside, en boldspilhal og byggeri af en lærerbolig. Dette byggeri samt opførelsen i år af to lærerboliger og etablering af nok et keramikværksted vil gøre skolens bygninger brugbare mange år frem. Sammenblandingen af nyt og gammelt vil forhåbentlig passe godt ind i det allerede bestående landsbymiljø i Egå by. Endnu ligger højskolen i landzone, men den moderne villabebyggelse kommer nærmere og nærmere, og der ligger derfor en stor og vigtig opgave i at sikre skolen grønne områder. En begyndelse er allerede taget ved, at der er opnået enighed med skolens tidligere forstander, Tage Dybkjær, om køb af 3000 m² jord, men på lang sigt kan det kun være en begyndelse.

Inden for undervisningsmidler og metoder sker der i disse år en vældig udvikling. Det er meget kostbart at følge med på dette område, og det er derfor skuffende, at staten på det sidste har frataget højskolerne muligheden for at kunne følge med i udviklingen. Vi må arbejde på, at der igen skaffes mulighed for køb af undervisningsudstyr i et rimeligt omfang. Internt TV er f. eks. noget, de fleste yngre pædagoger kender fra deres studietid, men hvad hjælper det, når kun de færreste højskoler har råd til et sådant køb, selv om alle erkender dets store værdi i typiske højskolefag som dramatik/dramik, gruppedynamik, film, foto, gymnastik osv.

Mange mennesker føler sig fristet til at udtale sig i generelle vendinger om højskolerne. Det er farligt, da der ikke er to højskoler, der er ens. For Egå ungdomshøjskole er målsætningen ifg. skolens vedtægter »at skabe gode betingelser for en sund og opdragende skoleundervisning for ungdommen i overensstemmelse med lovgivningen om ungdomshøjskoler.« Denne målsætning er så intetsigende, at vi må prøve at formulere os mere sigende først

og fremmest for vor egen skyld, men også for kommende kursister, deres pårørende og kredsen omkring skolen. Vor målsætning er, at kursisterne på skolen skal møde forskellige holdninger og anskuelser. Dette skal ske gennem kammeraterne og skolens personale. Ud fra dette møde er det vort mål, at kursisterne skal foretage et personligt valg. Det kan ske efter en forudgående analyse, hvor vi kan være medhjælpere. Konklusionen må blive kursistens egen.

Informationskløften mellem højskolen og omverdenen er for stor. Den debatterende form, som vi anvender inden for skolens rammer, må vi også i større grad bruge udadtil. Vor skoles berettigelse ligger i, at den er en del af en stor helhed; hvis dette ikke er tilfældet, må vi være store nok til at erkende, at vi har gravet vor egen grav.

Kjeld Krarup.

Forstander.

En skole i ord og billeder

Egåbogen 1924

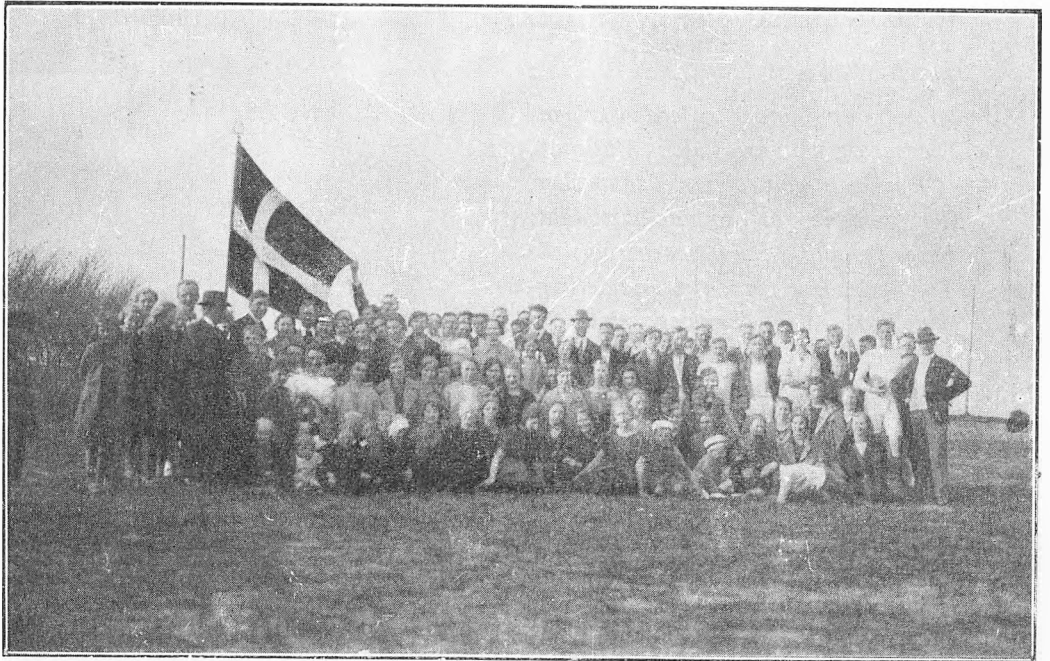
Senere paa Aftenen samledes man paa Sønderhøj, hvor der var mødt mange Mennesker fra Egnen. Ungdommen legede, og et Orkester paa 7 Mand spillede nationale Melodier. Desværre var Vejret ikke helt fint, det var lovligt koldt.

Ved 10-Tiden drog hele Forsamlingen ned til Egaa Strand. Her i Læ af de høje Skrænter og lige op til det friske Hav spillede Orkestret atter, mens de unge Piger fra Sommerskolen opførte en lille morsom og vellykket Eventyr-Komedie og sang nogle kønne Sange. Til Slut gik Sanglegen let over Grønningen ud mod den aabne Strand. Hele Pladsen var oplyst ved kulørte Lamper og paa en lille Sandbanke nogle faa Meter ude i Vandet brændte et stort Sct. Hans Blus.

(En Deltager).

ØVERST:
Deltagerne i et kursus
i fri idræt

NEDERST:
Sanglege i haven

1924

1927

Egåbogen 1930

Vi, der i Dag er unge af Aar, er vokset op under Verdenskrigens Rædsel og Efterkrigstidens Vildskab.

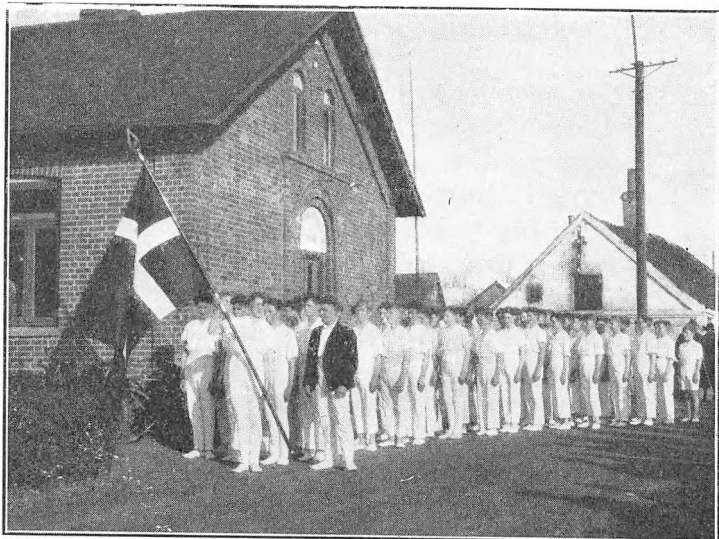
Der var godtroende Mennesker, der ventede, at umiddelbart efter Krigen skulle der komme paradisiske Tilstande. Det var en slet underbygget Tro. Mon der nogensinde er kommet godt af ondt? Det, der kendetegner os i Dag, os unge, er Mistillid, Tvivl og Forkastelse af den ældre Slægts Arbejde. Mellem den ældre Slægt og os unge er der et Svælg, al Forbindelse er afbrudt – vi vil gaa vore egne Veje, søge at forme Verden paa ny.

Jeg tror ikke, at den bedste del af Ungdommen i Dag er en glad Ungdom, og det kommer af, at vi i vor Iver under Hovedrengøringen ikke gav os Tid til at skælne mellem det værdifulde og det værdiløse i det gamle, men hev det hele paa Døren . . .

(Jens Peter Bang).

ØVERST:
Skolens elevhold
foran
Egå forsamlingshus

NEDERST:
Første udvidelse af skolen

1930

1929

Egåbogen 1931

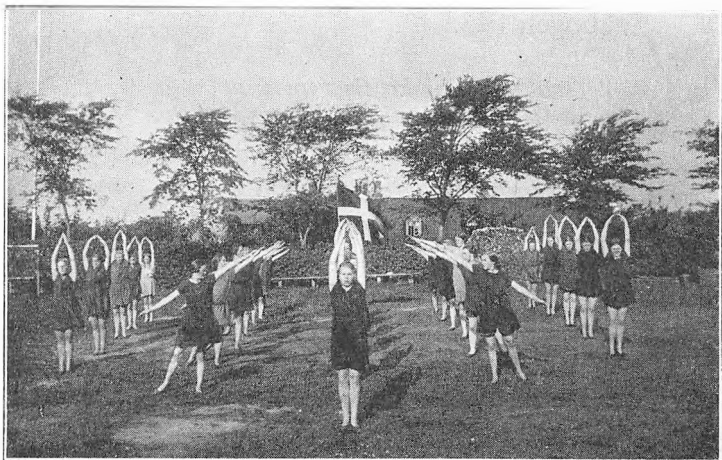
Der er netop nu Fare for, at Modvind og Modgang kan blive vor Ungdom saa stærk, at den i Mismod vil lægge Hænderne i Skødet, gøre Viggo Hørups paa anden vis sørgelig berømte Ord: »Hvad kan det nytte« til sine og give helt op. Og – vil mange sige – der kan være god Grund dertil. For hver Dag, der gaar, ser vi det store Ragnarok, Verdenskrigens Forbandelse, brede sig mere og mere – ogsaa herhjemme – med sin Arbejdsløshed, Fattigdom og Elendighed. Vi ser Far og Mor kæmpe en haard Strid for at holde det, der er dem kært, Hjemmet, som de i Fællesskab har bygget op gennem Afsavn og Stræben, oven Vand under de økonomisk set snart utaalelige Forhold, vi har, men hvor meget der end kæmpes, saa hjælper det dog lige meget . . .

(P. F. A. Laursen).

ØVERST:
Pigegymnastik i haven

NEDERST:
Ved indvielsen af
gymnastiksalsbygningen

1928

1932

Egåbogen 1933

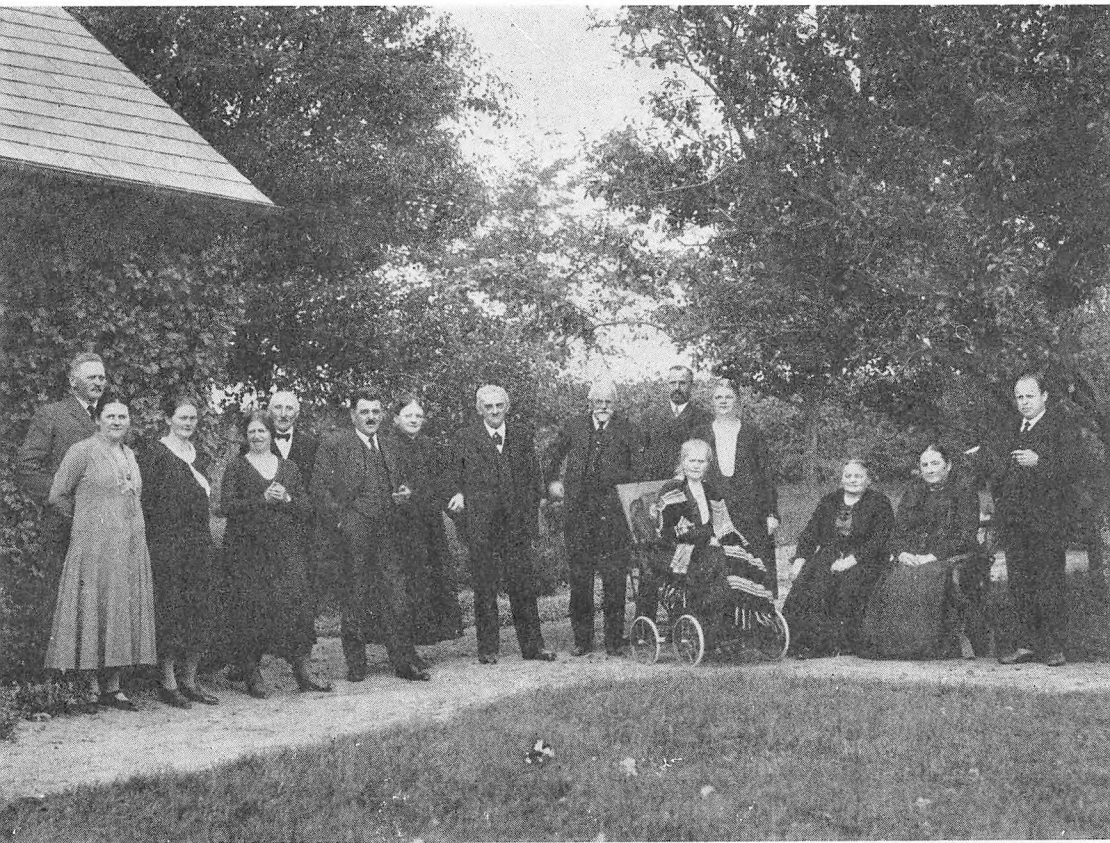
Vi er saa travlt beskæftiget med at stille Krav til Ungdommen, folkelige og nationale Krav; baade i Tide og Utide formaner vi den til Danskhed og Kristendom uden at forstaa, at det mest elementære – Mulighed for en sund menneskelig Udvikling –, maa vi først sikre den; da først faar vore Krav Vægt.

Det er desværre vel nok sandsynligt, at vi ældre er bleven for »sikre i vor Sag« til, at vi kommer i Lag med en Undersøgelse af de forrykte Tilstande, der nu raader paa vor Jord; men saa staar det til Jer, I unge. Vinteren er lang, tag fat i større eller mindre Kredse; vær med til at sprede Lys i Mørket, intet er herligere. Nutiden kan I ikke ændre, men Fremtiden er Jeres, om I ellers selv vil . . .

(Ingeborg og Bernhardt Jensen).

ØVERST:
Skolens bestyrelse m. fl.
i haven

NEDERST:
Første skolestue

1931

1929

Egåbogen 1935

Der stilles Krav til Ungdommen i Dag. Maaske mere end nogen Sindre tidligere taler Tidens Stemme i Dag til os i et alvorligt Sprog.

Er vi da parate til at rette os efter denne Stemme. Er vi rede til at gøre vor Pligt, Pligten mod den Nation, som er vor. Svaret maa vist desværre blive et Nej.

I alt for høj Grad er den danske Ungdom i Dag Kastebold for forskellige Stemninger, hagende sig fast i Særinteresser, glemmende det fælles Tarv – akkurat som mange af de ældre!

Og er det ikke saadan, at en stor Del af Ungdommen har Øldunst og Negerstep i Hovedet, saa dette bliver taaget, og den glemmer at tænke paa noget fornuftigt. Den lader staa til, Daleren ruller, og man siger: Det gaar nok i vor Tid lige saa længe ind i næste . . . som det gamle Mundheld . . .

(Carl Kauffeldt).

ØVERST:

Vævestue om sommeren

MIDTEN:

Sløjdsal om vinteren

NEDERST:

Ejnar Pedersen

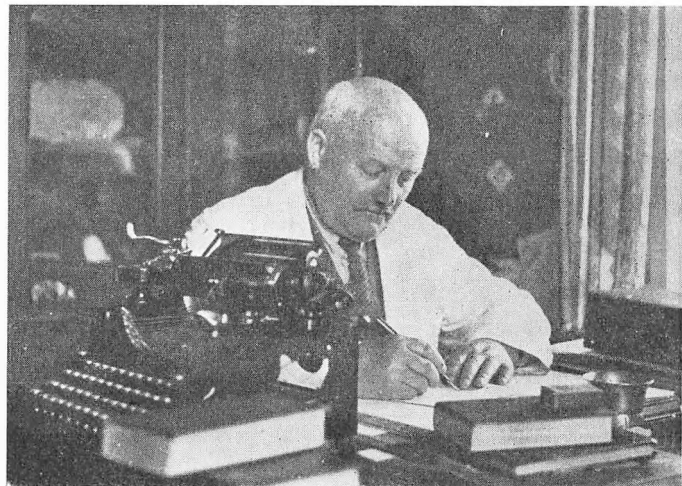
1935

1935

1938

Egåbogen 1940

Vi lever i en Tid, hvor Skolerne for den opvoksende Ungdom er mere paakrævet end nogensinde tidligere. Der vil overalt i Samfundet blive stillet stadig større Krav til teoretisk Viden og praktisk Dygtighed, men vi maa ikke være blinde for, at der hos vort Folk ogsaa i stadig højere Grad maa skabes Kærlighed til Fædrelandet, en rodfæstethed i alt, hvad der er Dansk; ellers gaar vi som Folk vor Udslettelse i Møde . . .

(Karin og Tage Dybkjær).

ØVERST:

Petra og Anders Bomholt

NEDERST:

Til indkvartering på
halmloftet ved et elevmøde

1943

1943

Egåbogen 1941

Vi, der har faaet vor Gerning i et Skolearbejde med Ungdommen, kan derfor nok med nogen Ængstelse spørge, om det nu ogsaa er muligt i disse Alvorstider at give de unge de lyse Minder, som vi synes, de har Krav paa. For vi mærker jo kun alt for tydeligt, at det er en dybt ulykkelig Verden, vi lever i; det er ganske ufatteligt, ved vi, hvad der bringes over Mennesker af Sorg og Savn og Lidelser og Død. Og det kan vel ikke undgaas, at alt dette ogsaa sætter sit Præg paa dem, hvis lyse Ungdomstid falder sammen med disse Ulykkesaar. Nej, det vilde være unaturligt andet . . .

(Tage Dybkjær).

ØVERST:

Rutebilkørsel under
benzinmangelen

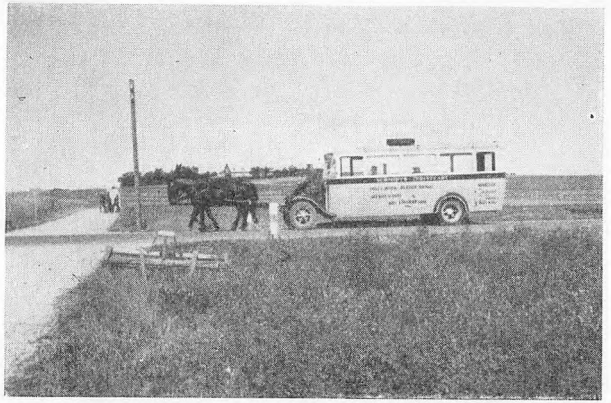
MIDTEN:

Appetitten kunne
ikke rationeres

NEDERST:

Tørv hentes til kedelen

1940

1943

1943

Egåbogen 1945

Det er muligt, at der ogsaa kan findes et Forsvarsvaaben, der fjerner eller i alt Fald svækker Faren ved Atombomben. Men det mest virkningsfulde Middel til at undgaa de nye Vaabens Ødelæggelse af Verden ville trods alt være, om Menneskene efterhaanden blev saadan, at de ikke følte det nødvendigt at konkurrere med hinanden om at slippe stadig større ødelæggende Kræfter løs paa hinanden . . . Men nu vender vi os til sidst fra Tankerne om den store Verden til vor egen lille Kreds. I, der har været Elever paa Egaa Efterskole, ved, at vi paa vore Ungdomsskoler bestræber os for paa bedste Maade at gaa i den opdragelsens Tjeneste, der vil støtte det gode i Mennesket – i det i Guds Billed skabte Menneske. Skal Verden blive bedre, bliver den det kun ved, at de enkelte Mennesker bliver bedre. Derfor er Opdragelsen, naar den formes paa rette Maade, det allerbedste Middel til at skabe en ny Verden. Derfor tror vi, at Arbejdet paa vore Højskoler, Efterskoler og andre Ungdomsskoler af lignende Art vil være af stor Betydning ogsaa i den Efterkrigstid, som vi nu er gaaet ind i . . .

(Tage Dybkjær).

Egåbogen 1946

*. . . Men for at vende tilbage til Om-
talen af Ungdomsskolen, saa skulde
det gerne, og kan vel i de fleste Til-
fælde ogsaa, kendes paa den Ung-
dom, der har været paa Efterskole,
og som bliver ved med at holde sig til
de Kredse, der færdes paa Skolen, at
den i nogen Maade maa faa et sun-
dere Livssyn og faa Interessen vakt
for, hvad der er lyst og godt. Kan
dette Maal naaes, kan man vist fast-
slaa, at Skolen virker efter Hensig-
ten . . .*

(Jes Thomsen).

ØVERST:

Fra »Den indbildt syge«

MIDTEN:

En midsommeraften

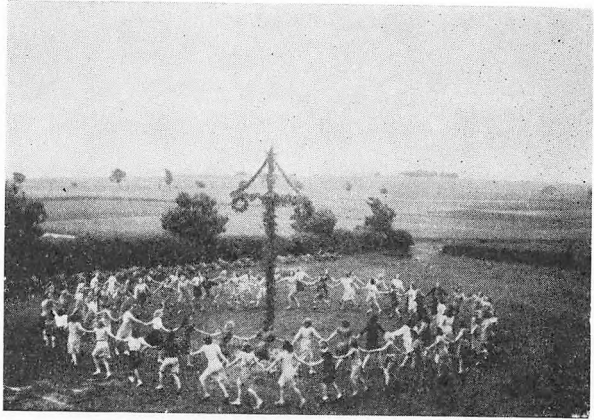
NEDERST:

Stuefællesskab

1943

1944

1950

Egåbogen 1949

»Naturens farvesammensætninger vil aldrig blive overgået af nogen kunstner, og dog fås nydelsen af synet gratis for hver, der vil give sig tid og umage med at opleve det. Intet kunstværk vil kunne måle sig med de enkelte deles form og farve i naturens verden, og derfor bør man gå ud og opleve det så tit som vel muligt, for det er en rigdom, der ikke kan tages fra nogen, og den bliver større ved at deles med flere.«

(Ellen Larsen).

Egåbogen 1950

Tiderne forandres. Og vi forandres i dem. Vi bliver halv voksne og voksne. Og vi ser nu anderledes paa mange Ting end før. Blandt andet skærpes vor kritiske Sans; Trangen til at forstaa alting vokser; vi bliver mistroiske over for det, der lyder os taaget . . .

(Holger Sørensen).

ØVERST:
Fra Iermalingen

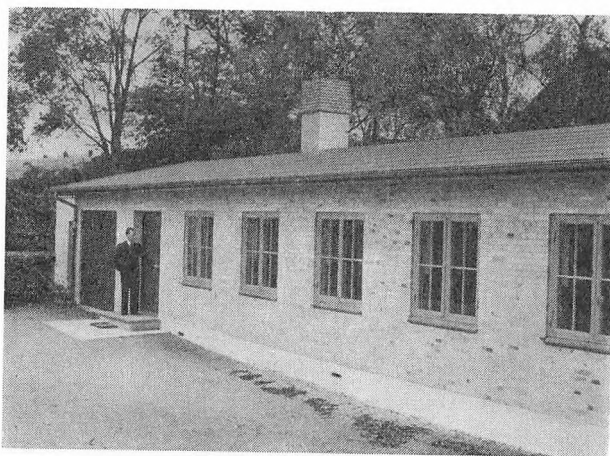
MIDTEN:
Ny sløjdsal og vævestue

NEDERST:
Vævning

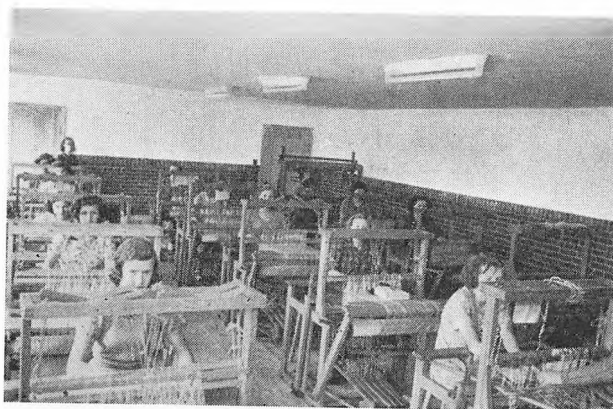
1950

1951

1951

Egåbogen 1957

»Vi kan ikke bevise, at Gud er til, men vi kan henvise til, at han for os mennesker kan være en virkelighed, som vi lever vort liv på. Og så må vi håbe, at vi gennem vort liv og vort arbejde kan give de unge, hos hvem spørgsmålet om Guds eksistens trænger sig på til en løsning, en lille hjælp i den personlige afgørelse, som de til syvende og sidst kun selv kan tage.«

(Tage Dybkjær).

Egåbogen 1958

»Hvor betydelig og påkrævende bøgerne, som behandler de tungtvejende livsproblemer, end er, så besidder mennesket også en trang til skønhed, glæde og oplevelse, og det er en af litteraturens smukkeste opgaver at møde denne trang og med sin kunst at højne og forædle den.«

(Johs. Nielsen).

ØVERST:

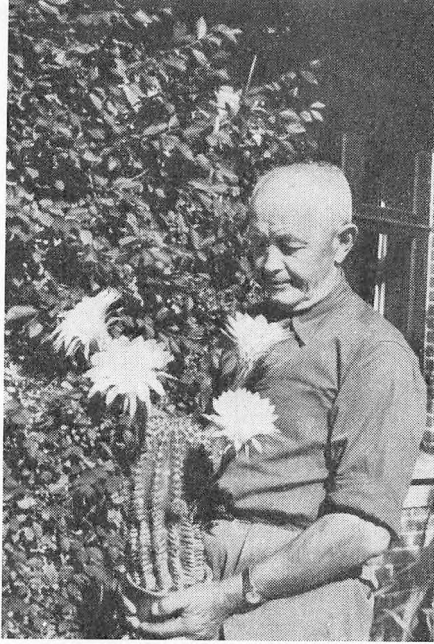
Mygind, skolens gartner

MIDTEN:

Køkkenhjælperne før
forældrebesøgsdag

NEDERST:

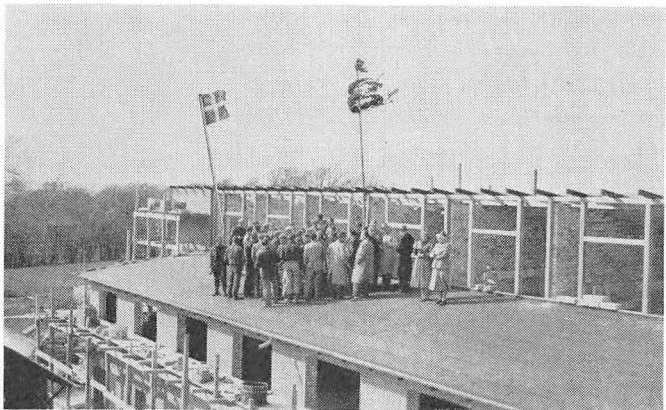
Rejsegilde

1955

1955

1958

Egåbogen 1966

Er de unge så materialistisk indstillede, at de ikke har brug for anden åndelig føde end idoldyrkelsen og pigtråden? Eller står de søgende og famlende efter noget højere, noget guddommeligt, men uden mulighed for at finde det, fordi vi har forsømt at vise dem vejen?

Er det første tilfældet, er der fare på færde, for så har de unge mistet deres sjæle, og så ligger der et knusende ansvar på den generation, der har vildledt, hvor den skulle have vejledt. Der ligger i alle tilfælde en stor opgave og venter på os, for vi har ansvaret for, at de får lært, at der findes åndelige værdier, som er meget større end popgøglet.

(Sv. Jensen).

Egåbogen 1968

»Jeg har berettet om historie og historiske skikkelser, og nogle har måske haft fornemmelsen af, at det var spildte timer. Det er jo ikke noget, man har praktisk brug for på arbejdspladsen, om man ved mere eller mindre der, kendes ikke i lønningsposerne. Alligevel kommer vi ikke uden om historien. Det er fortiden, der er forudsætningen for nutiden og fremtiden. Vi kan lære af den og af dens kamp og fejltagelser. Vi må beklage, at fortiden ikke har

kunnet skabe en bedre nutid, men vi må ære og respektere dem, der har givet en indsats, som betød noget værdifuldt.«

(Jens Marinus Jensen).

ØVERST:

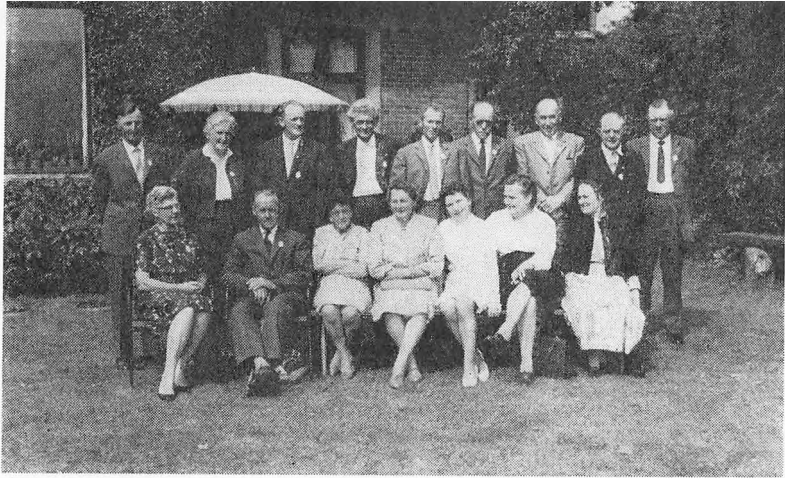
Første hold 40 års jubilärer

MIDTEN:

Dybkjærs 60 års dag

NEDERST:

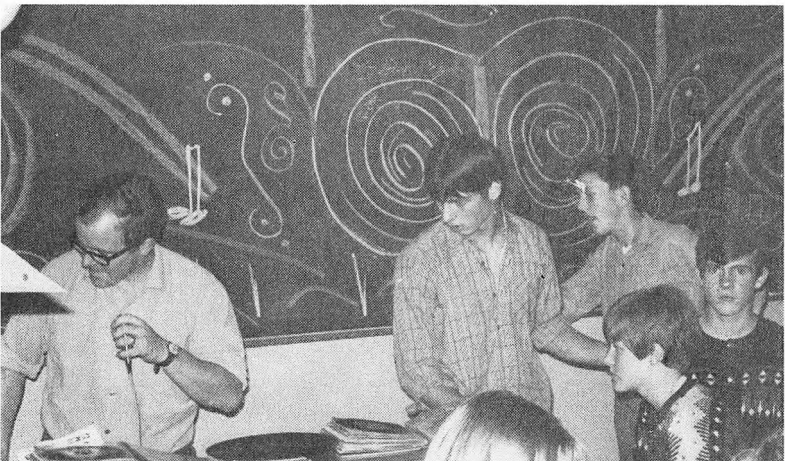
Nye toner på skolen

1962

1966

1968

Egåbogen 1969

Før kunne man bygge på traditioner, nu siger man:

Traditioner er ikke længere nogen rettesnor, men noget gammeldags bras. Det samme gælder moralbegreberne. Moral skaber man selv. Du skal ikke komme med formaninger, vi skal nok formane os selv. Vi har ret til at gøre, som vi har lyst til, vi har vel lov til at udfolde os . . .

Kære ven, du er vel klar over, at efterskolens opgave er større idag end nogensinde før. Eleverne er anderledes, end da vi begyndte for tyve år siden. Men den hjælp, de har behov, er den samme: at finde sig selv, men hvor er det svært i al den larm, og alt det, der trækker udad. Bare der var noget mere, der skubbede indad mod det centrale – mennesket . . .

(Arne Vestergård).

ØVERST:

Frede Bak underskriver
kontrakten med
Bente og Kjeld Krarup

NEDERST:

Arkæologigruppen opfører
en jernaldergård ved Vejle

1969

1971

Gymnastik i skole- og ungdomsarbejde

Som Egålev fra 1929 er det mig en stor glæde her i Egåbogens jubilæums-skrift at give udtryk for nogle erfaringer og tanker, der angår gymnastik i skole- og ungdomsarbejde.

Det psykologiske faktum, at mennesket præges af omgivelserne, må vi erkende, og dermed er tillige fastslået, at vi hver især, bevidst eller ubevidst, er med til at præge andre på godt og ondt, ligesom vi med vor indstilling, vore evner og vore handlinger er med til at præge tiden og give den ansigt. Tiden er ikke en tilfældigt løbende faktor, som vi absolut må følge, den formes af tidens mennesker. Modernisme er udslag af noget, der lever i os selv, af en trang til at forbedre, til at prøve andre veje og andre muligheder. Den kommer således til at berøre mange områder, også gymnastikken, som derfor heller ikke er i faste og konstante rammer. Den præges af nye opdagelser, skiftende indstillinger og opfattelser.

Fra 1920 og op til vor tid, men dog særligt i de første to, tre tiår, skabtes der her i Danmark en gymnastik, der helt gik imod datidens opfattelse. Jeg tænker her på den primitive grundgymnastik, som Niels Bukh lagde grunden til. Den bredte sig til alle Danmarks amter og egne og kom til at præge et helt slægtleds ungdoms- og skolearbejde. Det er dog ikke denne gymnastiks udvikling, udbredelse og indflydelse, der her skal tales om. Det, vi vil hæfte os ved, er de tidløse menneskelige værdier, som gymnastikken var med til at fremme, og som kom til at præge tiden, fordi denne danske gymnastik i sin oprindelse og i sin bedste udfoldelse var meningsfyldt. Den var pædagogisk opbygget og tilrettelagt. Den appellerede ved holdarbejde til samarbejde, og i sin målsatte idé stillede den store krav og virkede til ansvarsfølelse og medansvarstagen, og derved blev den i høj grad sociologisk udviklende.

Menneskeslægtens historie viser os, at modvind og hård medfart ofte har skabt dygtige, hærdede og hårdføre mennesker, som ved deres målbevidste indsats og ved sparsommelig, fordringsløs levevis har været med til at skabe gode kår og derved velstand og modvind for de efterfølgende slægtled.

Men netop nu i vor tid kommer tvivlen om velstandens værdi så ofte til udtryk, tvivlen om i hvor høj grad velfærd er et gode, for selv om modvind og velfærd kan skabe fart og optimisme, så hærder den ikke, og faren lurer

samtidig med passivitet og dermed svaghed. Og der er meget omkring os i dag, i vort tidsbillede, der fortæller om svaghed og inaktivitet.

Dette at stræbe imod at finde sig selv og blive sig selv bevidst har været meget i forgrunden i voksenundervisningen, lige fra ungdomsskolens og højskolens første tid. De nyere ideer i undervisningen om den frie, selvudfoldende virksomhed er et godt led i et godt skolearbejde, på samme måde som god leg for barnet og den helt unge, men standses der i barnefantasi og ungdomsdrømmerier, så standses dermed udviklingen, og man løber let ud i meningsløse, selvcentrede krav til tilværelsen og samfundet. Det er vor opgave at inspirere de unge til at se et formål i at krydse op imod vind og velfærd og imod tidens mere eller mindre tilfældige strømninger i tilbud og fristelser, og at inspirere dem til at se et formål i stærkt krævende arbejde og forpligtelser. Her er gymnastik og idræt en faktor, der med sine krav om indsats er med til at opbygge en forståelse af den værdi, der ligger i at gå imod blødgørelse og eftergiveness. Den kamp, der sker, når vi møder krav eller modgang, udvikler og modner til selvstændighed og personlighed. Eftergiveness overfor sig selv og andre fører kun ind i slaphed og modner ikke mennesket til at være menneske.

Det falder mig her i tanker, hvad Kaj Munk skrev under besættelsestidens hårdeste pres:

Lad stormen stinde sig og havet stige,
des mere ruster vi de danske sind.

Efter den oprindelige græske opfattelse betyder gymnastik (gymnos) den nøgne kunst, d. v. s. den egentlige kunst, kunsten i arbejdet med mennesket selv, til forskel fra hvad mennesket kunne frembringe i teater-, musik-, billedkunst, o. s. v.

I Egåbogen 1939 læser vi, at legemet skal være et godt redskab, et godt instrument for ånden, altså ikke en faktor, der tvinger eller bestemmer over menneskets handlinger og følelser, men et redskab.

I Egåbogen 1942 siges det, at gymnastikken skal modvirke alt det slappe og vege og prøve at skabe en smuk skikkelse, der er et frit menneske værdigt. Et frit menneske. Det forudsætter, at man kan sige nej også til sig selv – man kan let blive slave af nydelser, af følelser og tankeliv.

Fra Egåbogen 1959 hæfter jeg mig ved de ord, at der må stilles krav til vilje og energi, og at der i ethvert ungt menneske er en naturlig livsglæde og skønhedstrang. – Ved brug af vilje, energi og udholdenhed for at nå noget af det ideelle, man i ungdomstiden drømmer om, opnås en større og varigere glæde end den almindelige spontane, nemlig glæden ved at op-

dage, at der er udviklingsmuligheder i os selv – derved fatter man noget af livets mening.

Det kan være interessant og inspirerende fra tid til anden at beskæftige sig med de mange forskellige aspekter indenfor modepræget gymnastik, således som de forekommer nu i både skole- og foreningsarbejde. Men gymnastikkens egentlige idé kan let forflygtiges, hvis vi ukritisk tager hvilken som helst ny mode ind og benytter den i arbejdet. Hvis f. eks. bevægelsesrytme og musikalsk rytme, de faktorer, der skulle være tjenende i et virkningsfuldt gymnastisk arbejde, bliver gjort til mål i sig selv, udebliver gymnastikkens primære virkning. Vi må i praksis lære at vurdere og skelne imellem, hvad der er gymnastik og hvad der er motion eller rytmik. Eller, når f. eks. man anvender idrætslige færdigheder, gymnastiske spring og krævende bevægelser på et for tidligt tidspunkt, altså før der er udført et udviklende forarbejde, der giver naturligt grundlag for de mere avancerede opgaver, vil den primære virkning af gymnastikken ligeledes udeblive.

Gymnastikkens egentlige idé er den at påvirke legemet til større harmonisk skønhed, bevægelighed, god koordination og styrke.

Vi har set leglignende, frie selvudfoldelser hos visse naturfolk, og vi har set jazz-dynamisk bevægelsesekstase hos indfødte zuluer i Afrika, og i begge forhold synes disse foreteelser at præge den menneskelige udvikling, men vi kan ikke uden videre overføre deres form til vore himmelstrøg, til vor situation i det nordiske klima og med de krav, vi her stiller til vor tilværelse, og tilværelsen til os. De indfødte lever jo i varme klimazoner og med primitive krav til livet. Ligeledes vil de vilkår, som vor stærke udvikling har medført, med stillesiddende og stillestående arbejde næppe ændres. Dette peger hen imod, at der nu og i fremtiden er brug for en rationel, bevægelsesbevidst og virkningsfuld gymnastik, som giver børn og unge så vel som ældre den bevægelse og den træning, der fremmer en almen førlighed, eller giver et trænings- og udviklingsniveau for den, der vil være med i fremtidens idrætslige og gymnastiske arbejde. Det er et arbejde, der fremdeles vil have det formål at vende mennesket bort fra inaktivitetens og svaghedens triste tomhed og vinde det til positiv forståelse af alt det gode i vort samfund, som dygtige, kloge og gode mennesker har givet vort slægtled i arv, til videre udvikling og udbygning i et fremtidens Danmark, så vi som dansk samfund kan tage opgaver op sammen med andre nationer.

Det er med stor taknemlighed, jeg ser tilbage på en meget værdifuld elevtid på Egå Efterskole. Den blev for os unge en tid med inspiration, med velmotiverede krav og med meningsfyldt forpligtethed mod skolearbejde, kammerater og hjem og forpligtethed overfor det danske samfund.

I forbindelse med hvad jeg her har skrevet om sund, hærdende modgang i ungdomstiden, har jeg lyst til at nævne her til slut, at i isvinteren 1928–29 var vor første time på dagen gymnastik. Det betød, at vi hver morgen kl. 8 skulle møde i Egå forsamlingshus, gående eller løbende 1 km dertil i træsko, til en sal uden varme, hvor svabe-vandet kunne fryse til is, inden gulvet blev tørret.

Imidlertid kom disse gymnastiktimer til at betyde uendelig meget for os. De gav os uforglemmelige oplevelser, takket være vor gymnastiklærer, gård-ejer Peter Brandstrup. Han stillede stærke krav til os drenge og forstod samtidig på en særlig måde at påskønne hver enkelts indsats. De gymnastiktimer var humørfyldte og ansporende.

En hjertelig og varm tak vil jeg gerne give udtryk for her i jubilæumsskriftet til skolens første lederpar Ejnar og Ingeborg Pedersen og skolens dygtige lærere for, hvad Egåtiden gav til os unge.

En hjertelig hilsen til Egå Ungdomshøjskole med ønsket om en indholdsrig og betydningsfuld fremtid i arbejdet med dansk ungdom.

Arne Mortensen.

Elev 1928–29. Nu forstander på
Gymnastikhøjskolen i Ollerup.

Traditionel teater – pædagogisk dramatik

Teater kommer af det græske *verbum theaomai*, der betyder jeg ser på, skuer, betragter. Dramatik er bygget op af ordet *drama*, der stammer fra det græske *verbum dramein*, der betyder at handle eller virke. Med disse små definitioner i baghovedet vil jeg se på under hvilke forhold og former, man har haft disse begreber inde på livet.

Traditionel teater er kommunikation mellem skuespiller og publikum. Målet er at give tilskueren en passiv intellektuel oplevelse – oftest envejs. Teater er kunst. Det beskæftiger sig med folks adfærd. Det bearbejder denne adfærd og søger ofte at give en illusion af logik under kommunikationsbetingelser, som undertiden er fuldstændig ulogiske. Teatrets mål er at udvikle dramatik (spændende begivenheder eller væremåde).

Dramatik i pædagogikkens – i modsætning til teatrets tjeneste – beskæftiger sig med oplevelsen – uafhængig af kommunikationen med et publikum – oplevelsen ved at handle og virke. Dramatikken beskæftiger sig med menneskers logiske adfærd på en naturlig måde. Målet er konstant: at udvikle mennesker, ikke dramatik.

Har disse målsætninger begge deres plads i vores skolearbejde? Det traditionelle teater er udadvendt. Hvem skal henvende sig, og hvem skal man henvende sig til? Er det eleverne, der henvender sig, er vi måske inde på området skolekomedier. Man har iscenesat et stykke med det formål at opføre det. Denne målsætning kan og må bare ikke være den eneste. Der må være sket en udvikling undervejs, noget der udvikler personligheden. Hvis det kun er stykkets tekst, der dirigerer dette, er jeg betænkelig, og hvor ofte er det ikke det? For at give et forudbestemt handlingsforløb personlig præg er forbeholdt de få. Formålet for aktørerne bliver derfor let at indlære normer og adfærdsmønstre. Måske en udmærket metode for de svage, men den er farlig. Henvender teatret sig udefra til eleverne, vil det kunne give dem en passiv oplevelse, og den er lige så berettiget som film og TV.

Den pædagogiske dramatis målsætning er sammenfaldende med vores »opdragende« skoles. Man vil lære eleverne at leve med hele deres væsen. Dramatikken har ikke det traditionelle teaters begrænsninger, det kræver andre evner og et andet bedømmelsesgrundlag og helt andre resultater. Det kommer her ikke an på at kunne agere, spille, lære udenad, men på at lære sig selv bedre at kende som enkeltperson og i samspillet med andre, for der-

igennem at turde leve livet med alle sanser åbne og modtagelige for påvirkninger på en aktiv, berigende måde. Under arbejdet med denne målsætning kan der meget vel tænkes at opstå et behov inde i arbejdsgruppen for at være udadvendt, at vise hvad man laver. Er det undervejs lykkedes at udvikle elevernes skaberevne og fantasi og samtidig deres selvtillid, så vil den dramatik, de viser, altid være af interesse. Dramatikken er således både udad- og indadvendt.

Et af det traditionelle teaters vigtigste midler er scenen. Elever forandres nemt til at tro, at denne er et mirakuløst middel. Blot man stiger op på podiet og opfører sig naturligt, bliver dette opfattet naturligt. Det går på et tidspunkt op for dem, at dette ikke er tilfældet, hvorfor de måske indtager en skabagtig adfærd, som hverken er til gunst for dem selv eller tilskuerne. Scenen som middel må før brug virkelig beherskes. Man må bl. a. beherske de kunstige krav om rum – der er kun én retning. I dette miljø må man skabe en illusion af virkelighed. Dette behersker den uddannede skuespiller så godt, at eleverne nemt får indtryk af, at han blot opfører sig naturligt. Det er en langvarig proces at lære dette mysterium – og er man derefter den samme person på scenen som i virkeligheden? Ofte går det sådan, at man tager personen fra scenen – det unaturlige miljø – med sig ud i det naturlige miljø, og spiller en rolle i det virkelige liv i stedet for at leve. Scenen er da blevet et mål for teatret, hvad jeg absolut ikke kan acceptere. Desværre er traditionel teater og scene ufravigelig knyttet sammen, hvorfor det at spille teater kun er opnåelig for en minoritet.

Den pædagogiske dramatik har som de vigtigste midler kroppen, sanserne, følelserne, talen, fantasien og intellektet, kort sagt menneskets ressourcer. Man arbejder med disse midler og lærer dem dermed bedre at kende. Alle har disse midler og kan komme til at arbejde med dem, og der findes derfor ikke én, uanset hvilke fysiske og intellektuelle forudsætninger vedkommende end har, som ikke kan lave dramatik. Arbejdsgrundlaget med disse midler må være accept af individernes individualitet, hvorfor undervisningsformen i modsætning til teatrets aldrig kan blive teoretisk. Formen må være eksperimenterende. Kun gennem egne eksperimenter lærer man at få fuld udbytte af sine indre ressourcer. Disse eksperimenter kan finde udtryk i den form for dramatik, som Mogens Vestergård beskriver i sin artikel i Egå-bogen 1970.

Der er her stillet to modpoler for dramatisk udfoldelse op. Jeg kom under traditionel teater til at nævne skolekomedien, som måske hørende under denne form. Jeg ved, at skolekomedien tidligere virkelig har haft rodfæste på Egå Efterskole, men vel ikke i denne skitserede form. Mellem de to poler findes mange nuancer. Et middel har nok her, som alle andre ste-

der dikteret målet – nemlig scenen. Forhåbentlig har den ikke kun dikteret resultatet: forestillingen som et mål, men frem for alt målet, som Trine Nielsen i 1967 i artiklen »Passiv – Aktiv« udtrykker det: »at arbejde med stykket, med den enkelte og gruppen, med at samle alle de små enkeltheder til en helhed« – således at ikke »den færdige forestilling har været vigtigere end arbejdet undervejs«.

Erik Pill.

Nuværende lærer
på skolen.

Folkesangen i mellemkrigstiden

I min barndom hørte jeg ofte far fortælle om den grundtvigske bevægelses gennembrud i Vendsyssel, og han nævnede som et særligt lyst minde sangen, der lød med begejstring i hjemmene, i skolen og ved møderne. Når jeg hørte sangen, som den lød i min barndom ved møderne i forsamlingshuset, slæbende, trægt, uden begejstring, fremtvungen som den var af skik og brug, følte jeg, at den rige tid var forbi. Noget, der var vort, der kunne give kraft til os i nutiden, fandt jeg ikke i sangen. Her trængtes til fornyelse af vor folkelige sang, som var stivnet i tradition og kedsommelighed.

Senere gik det op for mig, at fornyelsen var kommen. Det første pust af liv kom med Aakjærs hjemstavnsange, hvor både ord og toner var en oplevelse for en, og snart kom flere til, og det gik op for mig, at de mange nye sange og melodier i kvalitet stod meget højt og var udtryk for en bestemt opfattelse af, hvad der hører til god, folkelig sang.

Siden har jeg beskæftiget mig en del med fællessang bl. a. på Egå Efterskole i årene før 2. Verdenskrig, hvor jeg bestræbte mig for at åbne elevernes øjne og øren for den nye folkesang, og jeg gjorde den erfaring, at de i høj grad var modtagelig for de nye toner. Timerne var rige, fordi vi her følte os i samklang med noget af det bedste i dansk åndsliv. Her levede vi ikke på lånt gods, her var noget, der var skrevet og tænkt for os. Vi kom i et personligt forhold til tingene. Jeg tvivler ikke om, at vi sang med samme ild og begejstring som i den grundtvigske bevægelses minderige ungdomstid, da Hostrups og Bjørnsons sange gik over vort land.

Denne fornyelse af vor folkesang kan vi især takke de to komponister, *Carl Nielsen* og *Thomas Laub* for. Skal man forstå deres indsats, må man kende den musikretning, der hidtil havde været den herskende, romantikken. De måtte først rette deres kritik imod denne retning, før vore øren kunne åbnes for det, de tilførte musikken.

Romantikken som åndsretning i vor litteratur faldt som bekendt i tiden 1800–1870, da den afløstes af realismen. Romantikens præg på musikken begyndte først ca. 1825 og varede til omtrent 1900. Herhjemme kendetegnes bevægelsen med navne som Weyse, Kuhlau, Hartmann, Heise og Lange-Müller. I musikken har romantikken samme præg som i litteraturen. Vægten lægges på det personligt følelsesmæssige og det fantasifulde. Carl Nielsen siger herom i sin bog »Levende musik«: »Romantikens svælgen og rørelser over sine egne stærke følelser blev imidlertid til skade for kunsten.

Med den ene hånd på hjertet og den anden vildt fægtende i luften over de flagrende lokker glemte man aldeles at betale sin regning til håndværkerne, der beskedent med huen i hånden ventede i baggrunden.« En hentydning til romantikkens foragt for den strenge, lovbundne form, musikken havde, før romantikken satte ind.

Med Carl Nielsen og Thomas Laub kom omkring 1900 frontvendingen mod romantikken. De kunne ikke bygge videre på det 19. århundredes musik. De gik derfor bag om romantikkens tid – helt tilbage til den gregorianske kirkemusik, der var herskende lige fra den grå oldtid til ca. 1600. Her fandt de deres udgangspunkt, det ægte og ukunstlede. De vidste, hvordan romantikken havde lavet om på folkevisemelodier og de ældre salmemelodier i en dårlig retning og fandt, at originalmelodierne var den allerstørste kunst.

Ved at leve sig ind i disse gamle toner fandt de deres jævne, simple, men ophøjet skønne måde at skrive deres melodier på – ikke således at forstå, at det er en tilbagevendende til tidligere tiders musik, en slags nye melodier i gammel stil, nej, de hentede elementerne i deres musik fra den tid, da mennesket var nærmere musikkens oprindelse. Derfor har de ramt folketonen, så vi, hver gang vi synger deres melodier, må nikke genkendende. Deres melodier virker på en gang naturligt, umiddelbare og hjemlige. Nyn engang melodien til »Jens Vejmand« igennem i det rolige tempo, den skal synges i, så vil enhver straks se alle Carl Niensens typiske egenskaber. Den er enkel, naturlig, troværdig, jævn, letfattelig, tydelig og storladet. Her er intet svulstigt, sødladent, overfølsomt, intet i retning af rumlen i klaveret, når døden nævnes, eller triller, når kilden eller lærkesang nævnes i et digt. Melodien slutter sig om ordene som handsken til hånden, et monument i dansk kunst.

Med Carl Nielsen og Thomas Laub indførtes de rene, klare melodier, der var i skarp modsætning til mange af de hidtil brugte og yndede melodier, der ofte var indviklede, fulde af store spring, halve toner, vanskelige overgange o. lign.

Vi blev gennem de to mænds indsats rige på sangmelodier, så fællessangen, sådan som den dyrkedes i ungdomsskolen fra ca. 1920 til ca. 1960, blev løftet opad, og der skabtes sangglæde, som først i det sidste 10 år synes at være ved at ebbe ud. Sangglæden i vore dage næres af helt andre, men udmærkede musikstrømninger, som så tydeligt har afløst Carl Niensens og Thomas Laubs skole, der således er ved at blive et stykke historie. Jeg glæder mig i dag over at have levet med i dette, samtidig med at jeg med stor forventning og sympati følger de nye toner og rytmer, som i disse år giver nutidens unge deres sangglæde.

Harald Grønberg.

Gæstelærer i sang på skolen 1934–38.

Den folkelige sang i disse år

Den følgende artikel skal ikke på nogen måde give udtryk for at være saglig eller objektiv. Det ville efter min mening være en umulighed, da jeg skal prøve at beskrive en situation og en udvikling, som er i fuld gang, og fordi jeg selv tager del i denne udvikling. Jeg vil dog alligevel forsøge at sige lidt om, hvad der karakteriserer vor tids folkelige sang, og forsøge at pege på de påvirkninger, der er medbestemmende i dennes karakter.

Jeg vil starte med at give en definition af fællessang. Det er den sang, der giver udtryk for et fællesskab mellem de mennesker, der synger, – altså et udtryk for den fælles holdning, man har til de ting, man synger om. Efter denne definition må man sige at meget af den sang man synger fælles i dag på danske højskoler, hvor man bruger Højskolesangbogen, ikke er fællessang.

Hårdt trukket op er der i dag kun to muligheder. Enten har man helt sløjftet fællessangen (Højskolesangbogen), eller man synger »fællessang« uden på nogen måde at have et fællesskab med indholdet af de sange, man synger, og så vil jeg efter min definition ikke tale om fællessang.

Til at uddybe dette problem vil jeg gerne tage et citat fra Johan Fjord Jensens bog »Homo Manipulatus«, hvor han citerer daværende højskoleforstander Knud Heinesen: »Vi synger ikke fællessang, fordi vi simpelthen ikke har en samling af sange, der har en mening i vores egen tid. Der er skrevet fortræffelige sange, men udviklingen har gjort ordene til floskler i de unges øre, og hvorfor skulle man så konsekvent dyrke flosklerne?«

Det er imidlertid ikke blot teksterne udviklingen er løbet fra. Også det musikalske udtryk i de danske fællessange er blevet utidssvarende, også her kan man tale om at »dyrke floskler«. Efter min mening kan man tale om en udvikling, der både for musikens og tekstens vedkommende startede lige efter krigen.

På baggrund af 2. verdenskrig var det blevet umuligt at synge om nationale følelser, om fædrelandskærlighed etc., fordi Nazityskland klart havde vist hvordan disse begreber kunne forvrænges. Den religiøse tone i mange af Højskolesangsbogens sange fandtes der heller ikke mere dækning for. Endelig var der vel også blevet sat et spørgsmålstejn ved selve fællessangen, som man jo også havde oplevet i form af tyske soldatersange og hitlerjugends »spejdersange«. Da freden samtidig fjernede det tryk udefra, der var med til at skabe »alsangen«, stod man faktisk uden repertoire eller behov.

Udviklingen har vel senere skabt behovet for fællessang, men da der ingen sange var på dansk, har man vendt sig mod udlandet, og derved er de sange der synges i dag ofte på engelsk, og melodierne er prægede af jazz- og beatmusik.

Det vil være forkert at sige, at man overhovedet ikke i mellemtiden har haft et fællesskab om sangen. Det har man, men man har i mindre grad end før taget del i selve frembringelsen af sangen. Jeg vil blot her nævne det ekstatiske fællesskab man mødte ved rock'n roll koncerter i halvtredserne, når Tommy Steele eller Elvis Presley optrådte. Man har altså oplevet en udvikling frem imod en idoldyrkelse i fællesskab, en dyrkelse, som nok kulminerede ved Jimmy Hendrix' død.

Det er imidlertid ikke blot den verdslige sang, der har manglet gyldige musikalske og tekstlige udtryk for et fællesskab. Dette kan man se af f. eks. Kristeligt Dagblads forsøg på at fremskaffe nye salmer til brug i kirken. Man kan også se det, når århuspræsten Herluf Andersen ved sine ungdomsgudstjenester bruger salmer oversat fra engelsk eller hollandsk. Musikken til disse salmer er ofte prægede af jazz og beat. Der må altså også i kirken være et behov for tidssvarende udtryksformer.

Man kan så spørge, hvad det er for sange unge mennesker synger i dag og hvorfor det hovedsagelig er engelsksprogede sange. Svaret må være, at det var i England og Amerika, man fandt musikalske og tekstlige udtryk, man kunne skrive under på. Man fandt her sange, der havde den rytme og det harmoniske forløb, som man fandt udtrykte noget, det vil sige jazz- og beatprægede sange. Man fandt også her de tekster, der var dækkende for den kritiske holdning, man havde til mange etablerede autoriteter. Det er typisk, at man synger mange af de sange, som borgerrettighedsforkæmperne i Amerika synger (*We shall overcome*), det er også typisk, at mange af Bob Dylans sange er meget sungne i dag, fordi netop disse i høj grad giver udtryk for en protestholdning. Ved at synge disse sange går man ikke blot ind på deres indhold, men man viser også en solidaritet med de folk, der synger dem, og som på den ene eller den anden måde er sat, eller har stillet sig uden for det etablerede borgerskab.

Endelig er der en tredje gruppe af engelsk-amerikanske sange der synges i dag, og det er f. eks. country and westerns, og folkesange fra forskellige dele af Storbritannien. Man kan prøve at se på indholdet af en sangbog, der er blevet best-seller i disse år. Det er den engelsksprogede »Sing a Song«. Den består af engelske, irske, skotske og walisiske folkesange. Negersange, protestsange og frihedssange fra Amerika er også rigt repræsenteret.

Det kunne dog tyde på, at der netop i denne tid er ved at ske en ændring

i retning mod dansksprogede folkelige sange. I foråret udkom en plade fra »Røde Mor«, en socialistisk kunstnergruppe, »Johnny gennem ild og vand«. Denne er senere blevet fulgt op med endnu en plade fra forlaget Demos »Den første maj, sange af Benny Holst og Jesper Jensen.« Endelig har debatteatret netop udgivet en »rød« sangbog med sange af bl. a. Inger Christensen, Halfdan Rasmussen m. fl. Alle disse sange er udpræget venstreorienterede, og melodierne påvirkede af beatmusikken. Om denne udvikling, som jeg hilser med glæde, vil fortsætte, vil tiden vise.

Den begrænsede plads har ikke tilladt mig at komme med særlig dybtgående analyser og denne artikel skal blot give nogle generelle (generaliserende) betragtninger.

Mogens Vestergård.

Nuværende lærer på skolen.

En skole i bevægelse – en levende skole!

Det er nok ret almindeligt, at vi i vort daglige arbejde med passende mellemrum standser op og gør en slags status over en kortere eller længere periode. For det første har de fleste af os vel brug for den følelse af glæde og tilfredshed, der som regel følger med iagttagelse af udført arbejde, og for det andet – og det er nok så vigtigt – samler vi mere eller mindre bevidst nogle erfaringer sammen, som indgår i vore beslutninger om, hvordan vi vil fortsætte arbejdet.

Skal et arbejde udføres, en opgave løses, foregår det under bestemte betingelser, der er afgørende for, hvordan sagen skal gribes an. I samme omfang og takt, som betingelserne ændrer sig, bliver vi nødt til at ændre vor fremgangsmåde, at anvende andet værktøj i bredeste forstand, andre midler. Fortsætter vi uanfægtet med en en gang valgt arbejdsform, er vi simpelthen gået i stå. Anfægtelser, overvejelser og ændringer afspejler derimod liv.

Når opgaven er at drive skole, har nødvendigheden af liv da også været stærkt fremhævet og på et tidligt tidspunkt ikke mindst af kredse omkring de frie efter- og ungdomsskoler. Dette har indebåret og indebærer fortsat en stærk forpligtelse for alle, der har deres virke i og omkring disse skoler, en udfordring, der afspejles i krav om

- at kende de skiftende betingelser for skolens virke og følge ændringerne i disse
- at kende et rigt udvalg af midler, værktøj, til opgavens løsning og foretage fornødne udskiftninger i takt med ændringerne i forudsætninger.

Egå efterskole startede 1921 efter et ikke ukendt mønster. En kreds af mennesker tog en af tilværelsens mange udfordringer op og følte at kunne løse en opgave gennem et tilbud om skoleophold med undervisning og samvær for 14–18 årige. Denne kreds satte et mål for en sådan skolevirksomhed og gik i gang med at realisere dette mål under de betingelser, der var til stede 1921. Udgangspunktet var den tids unge, og man arbejdede frem mod målet med midler, der på dette tidspunkt var kendte og til rådighed. Vil vi i dag bedømme deres indsats, må også vi tage vort udgangspunkt i deres situation, se på deres forudsætninger med hensyn til elever, ydre rammer og hjælpemidler i form af skolefag samt arbejds- og samværsformer.

Og så er der jo efter al sandsynlighed sket det, at Ingeborg og Ejnar

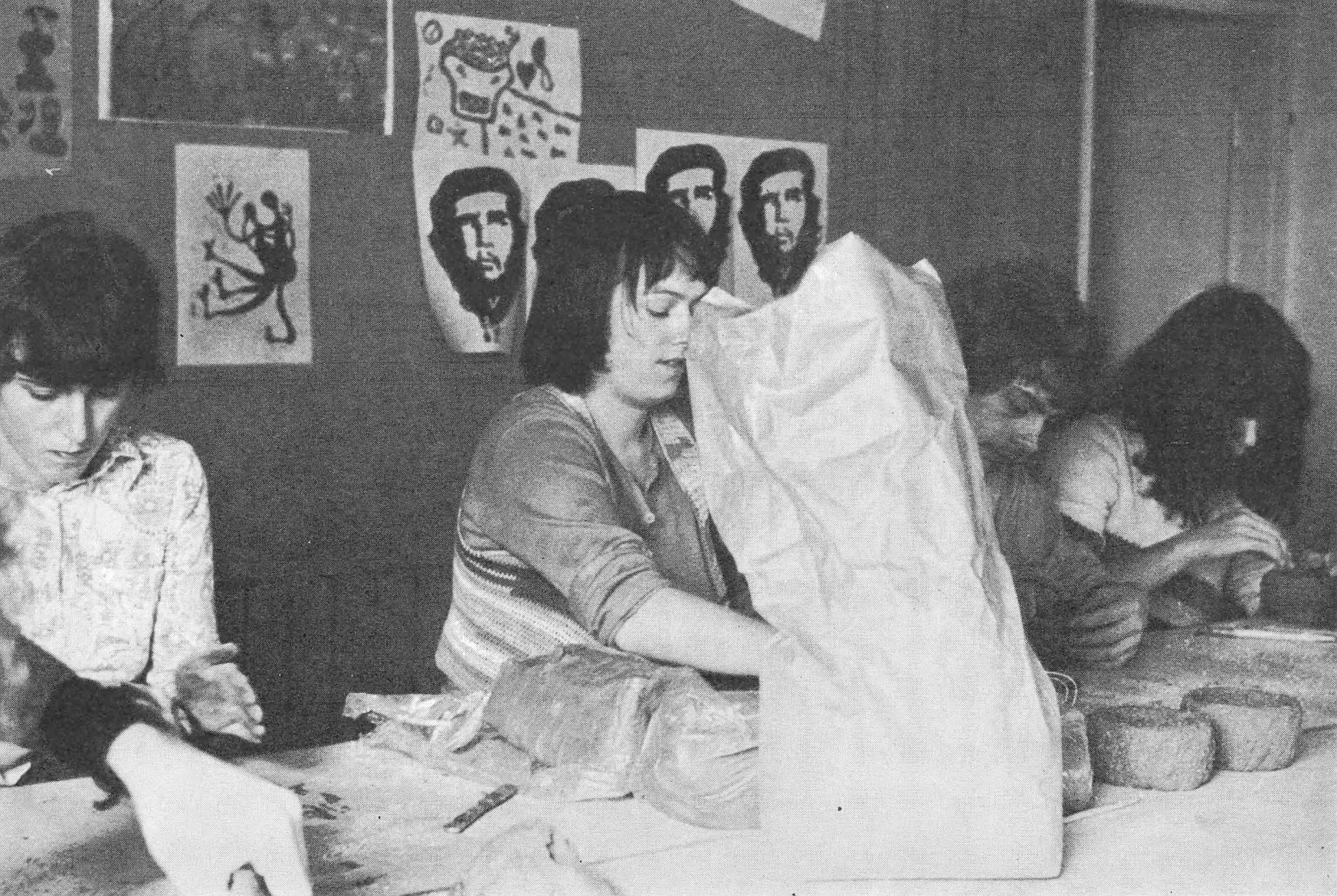
Pedersen sammen med deres medarbejdere ikke er kommet ret langt hen ad vejen, før anfægtelserne har meldt sig. Gør vi det rigtigt? Hvad skal ændres fremover, samtidig med at vi fastholder det mål, vi sammen har sat os? Og det har været en lykke for skolen i Egå, at skiftende medarbejdere, hvadenten det drejede sig om kredsen omkring skolen, forstanderpar eller øvrige medarbejdere, gang på gang på tilsvarende vis er standset op, har spurgt og draget konsekvenser. For ændringer af midler er ikke udtryk for noget rodløst og svingende, men en helt nødvendig foreteelse, hvor man ønsker liv!

Skal man drive skole, må man have *et mål* at stile imod. Et mål, som alle, der har deres virke i og omkring skolen, bidrager til at fastsætte. Ikke nødvendigvis et en gang for alle fastlagt mål. For også på dette område må der være liv, sådan at forstå, at man må vende tilbage til spørgsmålet: Er vor målsætning fortsat rigtig? Målet er noget helt overordnet, og store og pludselige omvæltninger vil næppe være ønskværdige. Det er da også værd at bemærke, at man i skolens orientering udadtil i dag kan læse: »Skolens formål er som i 1921 at give unge, der har afsluttet den nuværende almindelige skolegang på 9–10 år i folkeskolen, et skoleophold under frie former, hvor de kan dygtiggøre sig yderligere og beskæftige sig med emner af særlig interesse sammen med jævnaldrende kammerater.«

Skolens arbejde med forpligtelse overfor målet må herefter tage sit udgangspunkt i *elevernes forudsætninger*. Det er for eleverne skolen drives. Det er dem, vi ønsker at komme på talefod med, og følgelig må de være udgangspunktet for vort virke. Og her møder vi en stærkt varierende faktor. Ændringer finder sted løbende, men ses tydeligst over større spring. Mon nogen kan være i tvivl om, at skolens første elevhold i 1921 kom med en helt anden indstilling til opgaven end ungdomshøjskolens første kursister 1970? Når vi tænker på de ændringer, der i den forløbne 50-års periode har fundet sted i samfunds- og erhvervsliv, kan det ikke undre os, at det er unge med en ganske anden baggrund, andre erfaringer, andre holdninger, der i dag søger skolen. Det må vi være opmærksom på og acceptere som vort udgangspunkt!

Disse ændrede elevforudsætninger må uvægerligt smitte af på vort *valg af midler* i skolearbejdet. For overskuelighedens skyld vil vi holde os til tre arbejdsområde (skolefag) – arbejdsformer (undervisningsformer) – samværformer. Bl. a. disse midler er en skoles værktøj. Her skal vi forsøge at vælge, hvad vi til enhver tid mener vil være bedst til at nå et stykke frem ad vejen mod målet.

Fagene er det arbejdsstof, der gerne dels skulle give eleverne viden og færdigheder til fremtidig brug og dels skulle lade dem møde synspunkter og

holdninger, så de gennem personlig stillingtagen kan finde frem til egne standpunkter. Hvad det første angår, indebærer ændringer i erhvervs- og samfundslivet stigende krav om kundskaber til anvendelse i helt nye og skiftende situationer. Fagkravene er følgelig ikke så fast defineret som tidligere og går mere og mere i retning af, at kommende medarbejdere må kunne klare varierende opgaver. Dette har skolerne gennem de seneste år søgt at imødekomme dels ved at løsne rammerne for det enkelte fags indhold dels gennem nye fagtilbud. Hvor dette udbud tidligere kunne virke ret fastlåst – bl. a. i nogen grad bestemt af den øjeblikkelige lærerstabs muligheder – og kombineret med håbet om, at eleverne mødte med den fornødne interesse og appetit, sker der nu en fornyelse i form af en noget større tilbudsrække. Hertil kommer, at der i stigende grad gives eleverne mulighed for selvvalg, hvilket forøger muligheden for at bygge på den enkelte elevs interesser.

Også *undervisningsformerne* er ændret. Folkeskolen kan således tale med om, at forældre dårligt nok kan kende deres barns skole, hvis deres sammenligningsgrundlag alene er den skole, de selv oplevede som børn. Årsagerne til ændringerne er mange. Nogle af de nye erkendelser, man har gjort med hensyn til at lære, er bl. a. udtrykt således: I virkeligheden kan man ikke lære andre noget, men man kan derimod tilrettelægge situationer, så de pågældende selv gør erfaringer, lærer noget. Dette har i stort set alle skoleformer medført en bevægelse bort fra den meddelende form, hvor læreren kunne føre ordet i en væsentlig tid i håb om, at eleverne tog fra. Troen på værdien af en sådan undervisningsform var vel ikke uden sammenhæng med den opfattelse, at læreren forvaltede en sum af værdier og normer, der rent umiddelbart kunne formidles videre til næste generation, og som ikke forventedes at kræve den store erkendelse af den modtagende part, da disse værdier opfattedes som repræsenterende endegyldige sandheder. En sådan sikkerhed vakler i dag såvel uden for som i skolen, og i samme omfang som man i dag sætter spørgsmålstegn ved en række af disse værdier og normer, i samme grad har man rettet blikket mod andre undervisningsformer, der gav større muligheder for en dialog, en fælles lærer-elev behandling af problemer, der afdækkedes.

Nævnes skal også, hvordan man i stigende grad har bygget arbejdsformerne op over individuel elevaktivitet med baggrund i, at man på denne måde i højere grad kan respektere den enkelte elevs forudsætninger, og med erfaringer for, at den overvejende del af indlæring netop foregår gennem aktiviteter.

Vender vi os sluttelig mod det tredje af de nævnte midler, *samværsformen*, har vi jo ikke alene inden for skolen, men på mangfoldige andre områ-

der, været vidne til, at de normer, der for år tilbage var karakteristiske for samværet mennesker imellem, i høj grad har ændret sig. Baggrunden skal vi ikke her forsøge at analysere, men i hjemmene, på arbejdspladserne, og i det hele taget hvor mennesker mødes, har man sat spørgsmålstejn ved mange hidtil gældende normer og regler. Dette mærkes som en udfordring på skolerne og må accepteres som et ændret udgangspunkt for arbejdet. Skolen vil på dette område komme i en søgende og eksperimenterende situation, der undertiden kan virke udfordrende på folk, der oplevede den under andre forhold.

Når blikket går tilbage over den 50-års periode, Egå efterskole har lagt bag sig, vil man let kunne finde eksempler på forhold, der afspejler de skitserede ændringer. Og det er netop de i indledningen omtalte statusopgørelser, der har sat sig spor. De ydre rammer har ændret sig, elevværelset, skolestuer, køkkenregioner osv. har skiftet karakter. Nye bygninger er kommet til, andre er på tegnebrættet. Fortegnelsen af fag, der tilbydes, har gang på gang ændret udseende, og den, der i dag vil gå en rundtur i klasseværelser, værksteder, gymnastiksal og andre arbejdsrum, vil møde arbejdsformer, der kan afvige betydeligt fra tidligere års. Elever og lærere har i det ydre, i omgangsform og synspunkter ændret sig i takt med deres baggrund og forudsætninger.

Kommer man på skolen en kortere tid efter afsluttet skoleophold, falder forandringerne måske ikke så stærkt i øjnene, men er man 10 eller 25 års jubilær, vil det ikke være utænkeligt, om man standser spørgende op.

Alle har vi vel en mere eller mindre udtalt forestilling om, måske et uudtalt ønske om, at tingene skal være, som da vi oplevede dem første gang. Dette er forståeligt, men urealistisk og den dårligst tænkelige baggrund for forståelsen af det nye. Når vi betænker, hvad der er sket uden for skolens mure over en længere årrække og ikke med mindst styrke netop gennem de seneste år, må vi erkende, at en statisk skole ingen muligheder ville have for at føre frem mod det mål, der står over skolens virksomhed.

Andetsteds i jubilæumsskriftet har nogle af skolens nuværende medarbejdere præsenteret eksempler på det værktøj, skolen benytter sig af i dag. Måske vil vi kunne læse disse præsentationer med større forståelse og udbytte, hvis vi søger at sammenholde dem med det ovenfor skitserede mønster.

Når ungdomshøjskolen i fremtiden runder et nyt hjørne i sin virksomhed, kan den tids bidragydere til et evt. jubilæumsskrift forhåbentlig glæde sig over, at også en kommende epoke har afspejlet en skole i bevægelse, en levende skole.

Peter Dethlefsen.

Lærer på skolen 1941–42.

Nu lektor ved Marselisborg Seminarium.

Medlem af skolens bestyrelse.

Egåbogens årligt tilbagevendende stof (regnskaber, elevfortegnelser, nyt om 10 års jubilarer m. m.) er af praktiske grunde udeladt i år. Det vil omfatte to år i Egåbogen 1972.